

Тоня Трайкова

*Михата светлина
в процена под вратата*

РОМАН

1.

2.

Вилата, където марионетният артист Мишел Марсо беше поканен да изнесе частен спектакъл, принадлежеше на някакъв бизнесмен от Източна Европа. Контактът с него бе осъществен от агента на домакина. Той му предаде комплиментите на господинна и съпругата му, каза, че са почитатели на неговото изкуство. Добави, че е поканена и известна певица, която ще долети от Париж след концерта си в зала „Олимпия“. Малката Селестин обожаваше певицата. Това наклони везните. Пристигайки с „Реното“, което тогава не беше чак толкова старо, от жилището си в квартала недалеч от летището край Ница, бяха посрещнати от мълчаливи прислужници. Те разтовариха кутиите с реквизита, понесоха ги нанякъде, а един от тях ги поведе към официалния вход. Вилата, осветена от прожектори, се извисяваше сред пищна градина от палми, кипариси и лаврови дръвчета. Към нея водеше мраморно стълбище, оградено с балюстради, по които се виеше бръшлян. Гореве звучеше

музика и се чуваха смехове. Като че ли, за да можеш да си поемеш дъх от изкачването, стълбището беше прекъснато от тераса с фонтан, целият в светлина, украсен с мраморни амурчета.

Мишел беше разколебан. Беше чувал за бароните от посттоталитарните страни, които бяха стъпили на Ривиерата. Не желаше да влиза в досег със съмнителни субекти. Запита се какво прави на това място. Жена му, Едит, с нищо не показваше, че е впечатлена от обстановката. Беше със семпла вечерна рокля, обувки с плоски подметки и водеше за ръка Селестин, която пристъпваше с детска сериозност, наподобяваща изражението на майка ѝ. Те си бяха на родна земя. Високата ограда, издигната от чужденеца, всъщност представляваше границата на неговата купена с пари територия, нашествието му не можеше да се разпростира извън обширния имот. Колкото и да беше влиятелен в страната си, каквито и сметки да имаше в швейцарски банки, той не можеше да купи цяла Франция.

Когато изкачиха и последните стъпала, те се спряха да изчакат и разгледаха

вилата отблизо. Входната врата беше широко отворена и вътре в салона се виждаха дълги маси, отрупани с цветя, плодове, напитки и блюда; имаше столове от времето на Наполеон III с червени пискюли и абаносов сатен, украсени с разхвърляни по облегалките испански шалове и с разтворени ветрила. Диамантени снопове осветяваха мизансцена на коктейла, аранжиран като декор на ревю от висшата мода и най-вероятно заимстван именно от там. Отвътре излизаха сервитьори в черни сака, обшити с редици пайети, с бели нагръдници и бели кърпи, праметнати през ръкава. Носеха големи сребърни табли със звънтящи чаши и ги поднасяха на гостите, които бяха предпочели свежия морски бриз в градината. Между по-зрели дами, придружени от кавалери с присвити очи и запалени пури между зъбите, дефилираха по-млади момичета в облекла, които трябваше да представляват нещо като ода за парижкия шик. Но вечерните рокли от шифон и коприна, сатенените панделки и блестящите украшения не се връзваха като стил с лицата на

повечето жени, а още по-малко с фигурите им. Повечето бяха едри и трътлести, носеха ярки червила и бяха омазани с пудра и фон дьо тен, които не можеха да скрият грубите им черти. Скъпите дрехи не променяха обноските им, говора и смеха им, отсечените движения, непремерените жестове, бързия поглед, който хвърляха към събеседниците, за да видят ефекта от думите и шегите си. Дори и тези, които имаха по-оправдано самочувствие, пак излъчваха, дори повече от останалите, нещо парвенюшко. Дали в унисон с предстоящото парти, или именно защото бе декор за балове и празненства, фасадата на вилата беше увенчана от фриз, изобразяващ пир на олимпийските богове. Можеше да се различи брадатото лице на Зевс, хитонът и къдриците на Хера, лъкът на Аполон, бойното снаряжение на Арес, венецът от лозови листа на Дионис.

Отнякъде се появи агентът, приближи и им представи друга сътрудничка, преводачка, която единствена в това безумно множество изглеждаше нормално в деловия си костюм. Тя щеше да го

разведе, да му покаже сцената, издигната в близост до игрището за голф, и да го упъти към неговата гримьорна. Преводачката обясни, че гостите тази вечер са представители на българския елит и са долетели от София с чартърен полет. Тя се здрависа с Едит и направи шеговит комплимент на Селестин. Селестин беше настояла да облече любимия си тоалет, шит специално за едно от детските партита, които Едит организираше в извънградската къща на родителите си. Денят на птичките – това беше темата на празника и затова рокличката на Селестин – бюстие с широки презрамки и разкроена пола от бледосиня тафта, беше декорирана на раменете с две птичета в същия цвят. Светлорусите пухени коси на момиченцето бяха пуснати свободно, само един кичур отляво беше отделен с помощта на необичайна панделка – официална копринена папионка на повече от столетие. Едит познаваше изкуството да придаде живот на предмети от миналото. Именно за тази панделка-папионка беше комплиментът на преводачката, но Едит го прие сдържано.

Акламации и аплодисменти посрещнаха появата на домакина, който държеше чаша в ръка. Носеше строг черен костюм, синя риза и червена вратовръзка. Яката явно го стягаше и видът му излъчваше добродушно примирение с неудобствата на етикета. Като гледаше оядената му двойна гуша, Мишел се запита на каква цена беше се изкачил на своя Олимп? Докато вдигаше кратка на здравица, произнесена на родния му език, ръкоплясканията, смеховете и възгласите се подновиха, явно беше популярен сред своите гости. Преводачката обясни, че говорел за предстоящата си изборна кампания, Едит кимна едва доловимо, Селестин зяпаше нагоре, чакаше да долети любимата ѝ певица. А той вече се кореше, че е приел лекомислено този ангажимент. Така или иначе, беше късно да се отказва, преводачката го покани да я последва, за да го представи на домакина, и той остави жена си и дъщеря си сами на чуждата територия, заобиколени от празничната шумотевица наоколо.

В гримьорната машинално изтри в хълбок ръката си. Домакинът бе се ръкувал с него с потна длан и беше го измерил някак отдалеч и отвисоко с поглед, който сякаш преминаваше през стъкло. Като че ли Мишел беше в друго измерение, където хората са миниатюрни и контактът с тях го поставя в досадното положение да ги наблюдава през оптичен уред. „Противен тип“ – каза си Мишел и се зае да разопакова нещата си от чантата, килната на пода в средата на тясното помещение. Другите кутии с реквизита ги нямаше и той беше неприятно изненадан от липсата на коректност. Върху проста дървена маса беше поставено портативно огледало и той видя в него ядосаното си изражение.

Реши първо да се гримира. После щеше да се погрижи за останалото. Облече си трикото и внимателно покри лицето си с равен слой бяло, очерта с черно очите и веждите, с червено – устата, като удебели контурите. Дължеше уважение ако не на публиката, то поне на себе си и на своето изкуство. Излезе от гримьорната, прекося дългите коридори на партерния етаж, с

окачени по стените портрети на френски благородници, които не бяха предци нито на домакина, нито на когото и да било от присъстващите. Мина през салона, като се оглеждаше за преводачката, за да изясни недоразумението с реквизита. Там нямаше никой, букетите бяха навсякъде и ухаеше силно на лилиум. Запъти се към белия шатър от корабно платно, опънат над сцената. Още не беше стигнал до моравата, когато чу тревожна гълчава и писъци, забеляза, че се стичат охранители. Забърза към скупченото множество, проправи си път откъм сцената и видя в широкия кръг, образуван от присъстващите, един от охранителите, застанал разкрячен в самия му център. Той носеше на ръце малката Селестин. Момиченцето като че ли беше припаднало, ръцете му висяха, главата беше отметната назад, очите – затворени, косата – мокра, а от бледосинята рокля се стичаха струйки вода. Едит не се виждаше. Мишел се втурна нататък като обезумял, разблъска зяпачите, охранителите, но точно тогава се препъна в някакво въже, раз-

маха ръце, залитна, удари си главата в дървения ръб на подиума и изгуби съзнание.

Когато се свести, лежеше на носилка, положена върху моравата, наоколо нямаше жива душа. Над него беше само небето, обсипано със звезди. Те трепкаха безучастно. За няколко мига се загледа в тях. Нищо не мислеше, нищо не чувстваше, нищо не искаше, само времето да спре. Но се приближиха стъпки и над него се надвеси една монахиня. Извивките на бялата ѝ колосана шапка се открииха върху фона на звездния купол. Тя му каза, че трябва да бъде силен и да се уповава на Бога. После му съобщи, че дъщеря му, Селестин, е починала. Тъй като той не ѝ отговори и не показа с нищо, че я е чул, монахинята се отдалечи на няколко крачки встрани и, като мърдаше беззвучно устни, запрехвърля зърната на броеницата си. Той отново се почувства съвсем сам под небето и се запита дали това, което се случва, е действително. Осъзна, че вече не може да се моли или да очаква пощада, че е достигнат от нещо ужасно и е късно да го предотврати. То се разпротря по всички кътче-

та на тялото и съзнанието му, покри го с хладния си саван, той зъзнеше и това беше единственото свидетелство, че е жив.

Докато гледаше към звездите, се запита дали смъртта на Селестин наистина е била пожелана от Бога. Той ли бе я записал горе в голямата си книга, беше ли възможно това, беше ли възможно въобще. Ако беше той, как бе протегнал ръката си, как бе изписал знаците с перото си, какви висши непонятни цели бяха му я продиктували? Мишел търсеше отговор, вираше се в небето, където далечният блясък на съзвездията сякаш очертаваше неведомите пътища господни. Опитваше се да проникне в тях, да си ги представи, да повърви по настилката им от дребни камъни, сякаш бяха осветени нощни улички. Ала те му се изплъзваха, техните серпантини се виеха като пепелянки и той нахалост търсеше в студенината им упованието и утехата на Божията любов. Отровата парализираше крайниците му, мислите му, цялото му същество. Ако можеше да стане от носилката, да намери

Едит и Селестин, ако можеше дори да помръдне. Но той беше напълно обездвижен, вцепенен, неспособен да направи каквото и да било. Някой бе угасил живота, надеждата, спасителната светлинка на пламъка на свещта, а с нея и светлинките на всички пламъци, които някога бяха огрявали молитвите му от светилниците пред олтарите. Мракът бе скрил от купола дори образа на Бога.

Полицейското разследване установи, че смъртта на Селестин Марсо е настъпила вследствие на токов удар, получен поради неизправност в електрическото захранване на малкия фонтан. Как бе паднала, защо беше отишла там, никой не знаеше. Едит не осветли следствието по случая, беше в шок и само повтаряше: „Седеше на столчето до мен, обърнах се и я нямаше...” – и разширените ѝ зеници изразяваха учудване. Наложил се да постъпи в клиника. Отказваше да го види, а като се възстановил, подаде заявление за развод. Обаждането в SOS medecins – град Ница бе регистрирано петдесет минути след вероятния час на смъртта, непосредствено преди това бе

поискан въздушен коридор. Самолетът беше нает от частно лице от мюнхенския клон на международната авиокомпания „Europe sky air“, радарите бяха го уловили за последно да се отдалечава в южна посока. Няколко случайни минувачи бяха се отзовали на апела за свидетели, те, както и шофьорите на колите, откарали гостите на партито до летището край Ница, споменаваха за чужденци в официално облекло, които носели багажи и видимо бързали. На пода на една от лимузините бе открит размазан фас от недопушена пура. Тютюневият лист, с който бе обвиняван, беше начупен и не успяха да снемат отпечатъци. Разследването бе стигнало до една фирма за почистване, „Office and commercial cleaning“, регистрирана в Мюнхен на името на руски гражданин, някой си Гюнтер Давидоф. Откриха офиса на фирмата, от нея бе останала само табелката на входа. Адресът на временното местопребиваване на собственика беше фиктивен. При сделката по закупуването на имението на Ривиерата сламеният чо-

век Давидоф бе платил в брой. Оказа се, че той е частното лице, наело самолета, но не фигурираше в базите данни на полицейските служби. По описанието на притежателя на вилата, направено от Мишел, беше изготвен портрет, който не доведе до конкретна следа. Гюнтер, или както там се казваше, бе вървял на крачка пред разследващите и бе препродал нежелания имот на действително юридическо лице чрез посредник и без банкови преводи. Цялата работа вонеше, а следствието стигна до някъде и удари на камък. Бе повдигнато обвинение за убийство поради небрежност срещу неизвестен извършител. Точната самоличност на мистериозния домакин на приема така и не се установи.

Мишел ходеше до вилата всеки ден, обикаляше около оградата, гледаше през пречките на масивната входна врата навътре към мраморните стълби и балюстрадите, обвити в бръшлян, към фонтана, който беше убил детето му. Представяше си как тримата, Едит, Селестин и той, следвани от мълчаливите слуги, се изкачват нагоре, в пълно неведение, спокойни и уверени

в своята сигурност. Сеансите с психолог не му помогнаха, не искаше психолози, искаше си детето. Те не бяха сами в нещастията, близките им се погрижиха за погребението, което беше последвано от спонтанно зародили се мълчаливи шестивия и бдения, много хора ги подкрепяха и изразяваха съпричастие.

Десет години бяха минали от тогава. Той се премести в Антиб, където си намери място в агенцията за недвижими имоти. Повече не стъпи в жилището в квартала близо до летището край Ница, нито на сцената, не направи нито един спектакъл, не прекара нито една любовна нощ с жена. Понякога получаваше писма от майка си, която, след като овдовя, беше се върнала във фамилната къща в Де Хан. Канеше го да ѝ гостува и се тревожеше, доколкото старческият егоизъм ѝ го позволяваше. Едит бе се омъжила повторно. Единственият близък човек, който му остана, беше Ерик. Той го обичаше безусловно и никога не го обвини като другите нито за случилото се, нито за каквото и да било. И докато Ерик растеше и се превръщаше

постепенно в младеж, Селестин неизменно си оставаше все същото малко момиченце.

Беше се вторачил в стената на коридора. Вече не се смееше, нито плачеше. Колко време бе стоял така? Босите му стъпала бяха измръзнали. Той се размърда и отвори вратата на дрешника, където беше скрил изненадата за Ерик. Върху него се стовари купчина от тюл, разхвърчаха се панделки, посипаха се пайети. Разгърна диплите на леката материя, тя полетя във въздуха и зад гънките на тънкия воал пред него изплува лицето на Черния ангел. Названието на марионетката идваше от наметалото от черна прозрачна материя, извезана с фини нишки, които проблясваха на светлината в различни нюанси. Костюмът беше издържан в пастелни тонове, само богатата пола беше пъстра. Блузата имаше цвят на праскова, беше с обло деколте, а отгоре бе покрита с фин тюл. От него бяха набрани висока яка до брадичката и буфан ръкави до лактите, които след това се спускаха надолу, без да бъдат много дълги. Стигаха малко над кит-

ките на ръцете, чиито пръсти бяха застинали грациозно. Ръкавите бяха широки и заедно с белия прозрачен воал, с пелеринката от шифон, с тънките копринени ресни и панделки, даваха възможност за голям размах. Черното наметало допълваше ансамбъла и, когато ангелът се задвижеше, наставаше истинска феерия. „Получил се е!“ – не се сдържа да отрони, като гледаше преценяващо творението си. Работата по марионетката беше му отнела месеци, а най-много време бе отделил на лицето. Търсейки вдъхновение, бе прелистил сума ти албуми с маски и творби на антични и ренесансови майстори, беше стоял с часове в музеи и катедрали да съзерцава статуи и фрески, бе изучавал черти и изражения. Когато се почувства готов, седна да моделира глината и тъй като отдавна нямаше асистент, сам направи отливката, после я оцвети. Не беше нито скулптор, нито живописец, но имаше опит зад гърба си, а и в крайна сметка това беше само една кукла и цялото старание започваше да става маниакално.

Само че на него не му пукаше. Имаше нужда точно от нещо такова и успя да вложи в изработката на марионетката, освен умение, и чувство. Сега именно чувството, което се таеше в лицето на Черния ангел, го порази.

Това беше едно женско лице. В мекия сумрак воалите хвърляха сенки върху бледия заоблен контур на брадичката и високото чело, украсено с венче от стилизирани рози. Съчетанието на големите сини очи и малката розова уста придаваше особен израз, който се прибавяше към цялостното излъчване. Това беше едно тъжно лице, но не прекалено, точно колкото беше подходящо за кукла. Мишел задвижи марионетката и Черният ангел затанцува. Хармонията на движението ги обгръщаше, свързваше ги по неведоми пътища с избледняващите звезди, с цялата самота на света. Черният ангел и той представляваха едно цяло и той удължи още малко танца, любувайки се на творението си, доволен, че го е създал. „Получил се е“ – повтори след малко и добави: – „Прекрасен е.“ После, колкото и да си забраняваше да мисли за онова, което бе вло-

жил като чувство в Черния ангел, се остави на болката. Марионетката, положена в креслото до него, сякаш присъстваше на бдение. Макар и неподвижна, тя продължаваше да бъде експресивна, приличаше на привидение и в предутринния сумрак лицето, застиналите ѝ ръце и цялата ѝ стойка изразяваха съпричастие и състрадание. А той се гушеше в леглото, свит на кълбо, с разрошена коса, със забоден във възглавницата нос, в чиито ноздри проникваше отглас от парфюма, който в полунощ, кой знае по каква идиотска прищявка, бе му се сторил приятен.

Някъде навън първите дрезгави лъчи докосваха заснежените върхове на крайбрежните Алпи. Сънят идваше при него толкова рядко и обикновено той седеше призори на твърдото кресло, посрещаше слънцето и го гледаше втренчено, а дните нямаха никаква милост. Но сега, победен от умората, се унесе за миг и му се стори, че от летището край Ница, някъде на юг от нощта, се издига самолет. Той беше в него, закопчаваше колана; пис-

тата и контролната кула се отдалечаваха, а през илюминаторите проникваше синева. Горенямаше опасности. Всички изпитваха облекчение, тревогите им изчезваха и се чувстваха някак неопределени, безкрайни. Той не искаше да се връща обратно, да продължи отново да живее живота си. Толкова приятно беше да го сънува, да се приюти в спрялото време, да отвори стария сандък на тавана и да прогони от там мрака.

Лилицето на Селестин изплува пред него. Виждаше я край дървеното кончелюлка, сред децата в градината, зачервена от лудуване. Тя беше палаво дете, пишкаше права редом с брат си и другите момчета, катереше се по дърветата и участваше наравно с тях в игрите; плуваше прекрасно, защото Едит беше започнала да я учи още в най-ранна възраст. Но Селестин беше и фея, принцеса, от онези момиченца, които предизвикват възхищение и носят отрано вродено кокетство. Тя притежаваше и сериозност, неприсъща за годините ѝ, понякога се усамотяваше, наблюдаваше майски бръмбар или просто размишляваше за

нещо свое. Беше толкова крехка, че всеки би поискал да я защити и много рицари – да я закрилят. А той, Мишел, – повече от всички, защото тя беше негово дете, неговата отговорност.

В нощта, когато дойде в съзнание на носилката върху моравата и видя над себе си звездното небе, отровата проникна в цялото му същество и остана там, а времето беше безсилно срещу нея. Защо той, Мишел, бе позволил това да се случи, защо бе завел дъщеря си на онова опасно място, на онази чужда територия, където общественият договор не струваше пукната пара?! Той, Мишел, бе отдал априори на общността естественото си право да защитава живота си, семейството си и очакваше нейната закрила в замяна. Само че в купената с пари територия действаха закони от друго измерение, където цялата плеада мислители от Хобс до Волтер и Русо никога не бяха припарвали и техните идеи с нищо не бяха повлияли на развитието. Собственикът съществуваше, без да спазва никакви правила, ня-

каква тъмна сила го издигаше над всичко. И
защо, по дяволите, бе дошъл със зловещи-
те си порядки точно тук, в този град, защо
бе застанал на неговия път...защо? Той бе
успял да се изплъзне от френското право-
съдие, без да остави никаква следа, име,
снимка, адрес. Комисар Бертолди, който се
занимаваше със случая, беше се заинатил и
направи чудеса, за да го открие. Как беше
възможна подобна безнаказаност?! Мишел
бе се озовал в една напълно непривична
ситуация и трябваше да действа според об-
стоятелствата, сам да си бъде закон и мо-
рал, да скъса обществения договор.

IV.

5.

От известно време Мишел Марсо избягваше Ема. Разказът ѝ пробуди неговата враждебност. Той сам бе пожелал да чуе нейната версия за случилото се, но разкритията ѝ го потресоха. Освен това си вътълпи, че ако Ема беше свидетелствала тогава пред френската полиция, нещата щяха да имат различен развой, ако не доказателства, то поне щеше да има налице извършител. Твърдението ѝ, че Тихол Илиев е изключително опасен, не я оневиняваше. Навремето тя бе застанала откъм тъмната страна. Предателството ѝ не беше конкретно към него, а към други неща.

Мишел не минаваше вече през магазина за антики и Ема напразно се обръщаше при всеки сигнал на звънеца над входната врата. Гордостта ѝ я караше да се бунтува. Не разбираше защо я избягва. Ако не можеше да ѝ прости, защо тогава изобщо бе започнал тази история. Бяха изживели нещо заедно. Трябваше ли и то като всичко останало да започне да

се руши? Но той бе станал предпазлив. На неговата възраст трябваше да помисли за бъдещето. Нуждаеше се от жена, която да му сервира вечерята и сутрин да се събужда до нея. А какво му даваше тя, откраднати мигове. Той не проявяваше огорчението си, но беше ясно, че дискретните срещи вече не са му достатъчни. Искаше да притежава нещо сигурно и Ема да е изцяло негова. Не му стигаше само да бъде грижливо скривана част от живота ѝ.

Колко още щеше да продължава това? Ема усещаше по кожата си хладните тръпки на отрезвяването. Тя беше склонна да съзира в начина, по който я докосваше и любеше, някаква принуденост, чиито произход не бе успяла да определи. Мишел ставаше все по-малко склонен да ѝ прощава, че е обвързана. По неизвестна за нея причина, той не проявяваше предишната преданост, мъжкото, агресивното в него като че ли бе отстъпило място на поведението на някой, който вместо да дава сила, сам се нуждае от нея. Учуденото дете на природата губеше своя магнетизъм, превръщаше се в най-обикновено.

Същевременно Никола ѝ изглеждаше обнадяден. Забелязваше по устните му да се мярва усмивка. Чуваше го да си свирука. Ема все още го обичаше и влечението, което я теглеше към Мишел Марсо, не беше изтрило чувствата към съпруга ѝ. Навикът да живее в тесните граници на това, което все още ги свързваше, ѝ даваше увереност. Тя дори се улавяше да го ревнува. Все по-често вечер го заварваше обръснат, нахранен или с изрязани нокти. Това, че Силви бе я отменила в ежедневните ѝ задължения, не я караше да изпитва признателност.

Доскоро бе гледала на Никола като на даденост. Вече не беше толкова убедена, че той е за нея заслон, където винаги може да се скрие. Съмняваше се в неговата вяръност, която впрочем нямаше право да изисква. Но в края на краищата, където и да търсеше щастието си Никола, съпруга му беше тя и нейният дълг към него си оставаше неизменен.

Сутрин слънцето издължаваше сянката ѝ върху пясъка, където личаха следите

на нощни птици. Странните им викове бяха я държали будна и тя едва дочакваше да съмне, за да излезе навън. Ходеше пеш до църквата във Вендуин. С пясъчния си цвят, с високата осмоъгълна кула на камбанарията и с петлето на ветропоказателя на върха, тя ѝ напомняше за замъка от фантазиите ѝ и я изпълваше усещане за рушимост. Ако беше отворено, Ема влизаше вътре и се молеше за Мишел, когото не искаше да изгуби, за Никола, когото не можеше да изостави, и за собствената си грешна душа.

Мишел беше изчистил и пребоядисал яхтата и пореше вълните с нея, но предпочиташе да взема със себе си Шарл, който изпадаше във възторг от кратките им морски пътешествия. Като го гледаше, Мишел се чудеше защо никога не му бе хрумвало да доведе в Де Хан семейството си. Това вече не можеше да стане и той си даваше сметка колко възможности бяха пропуснати и колко неща си бяха отишли безвъзвратно.

Понякога излизаше сам с яхтата, навли-
заше в морето, хвърляше котва и седеше
дълго на палубата. Гледаше как водата се
плиска в борда, оставяше се на усещането

за безкрая и му се искаше да се разтопи във въздуха. В тези моменти съжаляваше за всичко, което животът му бе отнел.

Идеята, че любовта на Ема може да го спаси, да прочисти съзнанието му като вятър, нахлул през капандурата на тавана, започна да му изглежда неуместна. Той продължаваше да я обича, но осъзнаваше, че не може да очаква нищо от тази жена, тя само го караше още повече да губи почвата под краката си.

Все повече му липсваше Лазурният бряг, липсваха му палмите и онова южно море, което беше толкова различно от тукашното и никога не създаваше грижи с приливи и отливи. Но най-много му липсваше Ерик. И ако синът му беше с него на яхтата, поне щеше да има с кого да си поговори.

Хармонията, която го заобикаляше, му напомняше за изчезването на онази другата хармония, в душата му. Нямаше го покоят, който ни води към нещо съзидателно. Той отново беше станал заложник на болката. Тя не му даваше мира и

той започна да вижда в отмъщението единственият начин да се освободи от нея.

Доскоро Мишел Марсо наистина искаше отмъщение, но не каквото и да е и не на всяка цена. Представяше си го като честен дуел. В действителността то не приемаше подобни очертания. Времената на печалните рицари отдавна бяха отминали. Подлостта бе заменила благородството, а компромисът беше се настанил като начин на съществуване. Отделни личности, а и цели народи се примиряваха с това да ги спъват, докато ги лъжат, да ги приспиват с обещания, докато грабят и провалят живота им. Те ставаха лесна плячка на покварените си управници, мълчаливи зложници и жертвени агнета, заточеници в собствената си родина. Изпитвайки към тях снизходително съжаление, Мишел не разбираше колко много неговата съдба прилича на тяхната и колко е коварно злото, с което те бяха се видели принудени да се примирят и срещу което той се чувстваше длъжен да се изправи.

6.

— Това не е така просто – каза Рут, докато гребваше с лъжичката от шоколадовия мус. Слънчевите очила бяха вдигнати на челото ѝ, носеше копринено фишу. Беше оставила в магазина за антики деловата си същност и беше се приготвила за срещата с Пиер Льоблан в ранния следобед. Мишел почти не беше хапнал, гледаше унило и тъпчеше с върха на обувката си окосената трева.

Двамата обядваха в тихо заведение край Де Хан, бивша ферма за овце, преустроена в ресторант. Мястото беше уединено, с много зеленина наоколо. Рут бе изяла салатата си с морски дарове и сега се наслаждаваше на десерта. Разговорът придаваше известен авантюристичен привкус на късното пладне.

— Съгласи се, че мина време – отбеляза Рут. – Ако ти можеше да убиеш, щеше досега да си го направил.

— Тази мисъл ми е като трън в петата – въздъхна той. – Става все по-зле.

Рут се разтревожи. Бе забелязала, че

той не се отбива напоследък в магазина за антики. Тя беше загърбила лоялността си към Никола и тайничко бе се надявала, заради сина си, романът му с чужденката да продължи. Любопитна беше да узнае повече, искаше да го попита направо какво го е обезкуражило и го е върнало към препъникамъка на миналото. Но преглътна думите, които ѝ бяха на върха на езика, и каза:

— Мишел, ти си артист, омесен си от друго тесто, подобна стъпка не е в твоя стил.

— А в чий?

— Знам ли, на някой килър.

Той проследи с поглед как една лястовица се стрелна към гнездото под стряхата на плевнята. В очите му блесна остро пламъче:

— Не мога да се примиря.

— Разбирам, струва ти се, че го дължиш на Селестин. Но трябва, това е разумното решение.

— Къде виждаш разум в цялата работа? – възнегодува Мишел. – Самият комисар Бертолди ми призна, че е изправен пред нещо нечувано, едва ли не свръхестествено, все едно, че срещу него стои призрак.

— Ами, призрак – сви рамене Рут, – хората си намират какви ли не извинения за своята некадърност. Впрочем, как ще успееш там, където дори властите не са?

— Няма гаранция – призна Мишел и прокара пръсти по челото си, за да отпъди някаква натрапчива мисъл. – Знам само, че трябва да го убия.

— Просто така?! – Рут поклати глава. – Виж се, та ти дори не ходиш на лов с Пиер, стрякаш се от хрътката му. За подобно начинание са нужни съответните качества. Да не говорим за специалната подготовка, за разните там черни куфарчета с експлозивни, косата ми настръхва само като си помисля. – Тя присви очи, сякаш преценяваше отдалеч въображаемо платно: – Не, решително не те виждам като килър.

— Престани с тоя килър! – сръза я Мишел.

Беше го изнервила с ироничните си подмятания. Все пак трябваше да признае, че е загрижена, и посмекчи тона:

— Не мога да продължавам така. Това също не е в моя стил.

— Значи си решил. – Рут замислено облиза крема от обратната страна на лъжичката. Той забеляза колко е сбръчкана и изтъняла кожата на ръката ѝ. – И как смяташ да убиеш призрака?

— Като начало, би трябвало да отида в София, предполагам...

— Да отидеш там?! – Рут не можа да сдържи смеха си. – Извинявай, представих си нещо.

— Нямаш ми доверие – обиди се Мишел.

— Скъпи, разбери – поде Рут отново, – настоявам на своето, за да не се надяваш на някакъв кой знае колко блестящ резултат. – Тя замълча, стана някак тъжна и добави: – Освен ако някой друг не го направи вместо теб!

Погледна си часовника, даде знак на сервитьора и, докато той приближаваше, се обърна пак към сина си:

— Всъщност, защо не дойдеш с мен у Пиер?

— С удоволствие – съгласи се той от учтивост. Беше му дотегнало от разговора, който само подсили неговите съмнения.

Рут плати, после извади от портфейла си плик и му го подаде:

— Щях да забравя. Вземи, беше на баща ти. Не съм теглила нищо от сметката.

— Какво е това? – учуди се той.

— Кредитна карта.

— Но... защо?

— И без това смятах да ти я дам.

Мишел ѝ благодари и попита:

— Хей, сигурна ли си, че не влагаш някакъв намек?

— Скъпи, какво говориш?!

V.

2.

Тихол изтри устата си с опакото на ръката, размърда палец и показалец във въздуха, прислужничките се втурнаха от две страни. Отнесоха на подноси чиниите, чашите, недокоснатите прибори, оглозгания кокал от голямото парче млечно телешко на фурна. Аглая беше на благотворителен бал на своята фондация. Нена беше уморена от пътуването, целуна го за лека нощ и се прибра в стаята си. За свое най-голямо удоволствие вечеря сам и както беше изгладнял, разбута с пръст украсата от кръгчета моркови и стръкове магданоз, грабна бутчето, стисна го в шепи и заръфа. Месото беше шпековано със скелидки чесън, имаше златиста коричка, под нея зъбите му попадаха на различни участъци, които се топяха в устата, ту по-нежни и мазнички, ту по-плътни и ароматни от подправките. Устните му изсмукваха сокове, фибри на мускулчета и лигави жилчици, сосът течеше по брадата му, масивната му челюст не спираше да дъвче, едва преглътнал хапката,

зяпваше за друга и езикът му, небцето му, стомахът му, цялото му същество тънеше в наслаждение и блаженство. Подобно богохулство щеше да бъде невъзможно в присъствието на Аглая. Тя щеше незабавно да го смрази с поглед, метален като ножа и вилицата, които имаше навика да държи с ръце, пречупени в китките, с неестествено изправен гръб и напрегнато изражение, сякаш беше злояда и храненето представляваше за нея особено мъчително задължение.

Тихол се изми в специално поднесен съд с ароматизирана вода и доволно захапа пурата си. Животът му трайно бе навлязъл в нова стабилна фаза, която можеше да се нарече възходяща. Късметът го съпътстваше. За него казваха, че вече не си знае парите. И бяха прави. Имаше, имаше и за себе си, и за децата си, и за техните деца. Бизнесът му процъфтяваше, а политическата кариера разкриваше пред погледа му нови хоризонти. Нямаше никакво съмнение, че скоро ще се изкачи по стъпалата към пленарната зала на Ев-

ропейския парламент под звуците на тържествения химн. В късния следобед бе споделил радостта с любовницата си, но у него бе останало известно неудовлетворение и все още изпитваше нужда да празнува. Той погледна към бутилката червено вино на масата и му хрумна идея. Изгаси пурата си, стана, протегна се, разкърши врат, взе бутилката и се запъти към своя кабинет.

В къщата беше тихо, някак безлюдно, навсякъде бе оставено светнато. Стилни полилеи и дискретни лампиони придаваха на обстановката уют, в който нямаше топлина, а по-скоро известна помпозност. В коридора тя се подсилваше от портретите, докарани и окачени тук след продажбата на вилата в Ница. От стените изобразените на тях благородници го следяха отвисоко с аристократичните си погледи. Той дори не ги забеляза и по стар навик посегна към електрическия ключ, за да загаси. Зимната градина също бе обляна в светлина, която се пречупваше във външните ѝ стъкла и струеше от абажур във форма на причудливо растение с извити вейки, който трябваше

да хармонира с цикламите, лимоните, фикусите, филодендроните и аспарагусите. Тихол кипна, разточителството в този дом беше прекалено. Всички се надпреварваха да го изтупват като брашнен чувал. Само искаха, искаха, а когато той изпиташе нужда да бъдат до него, го даряваха с мигрената си или с височайшето си вечно отсъствие. Положението с любовницата му не беше по-различно, и тя само гледаше да го дойде. Виеше се около него, говореше му едно, вършеше друго, винаги му бягаше и му се изплъзваше, привидно страстна и отдадена, а вътрешно студена и хлъзгава като змиорка, същинско копие на Аглая, само че по-млада. Единствено неговата антична колекция му принадлежеше изцяло, неизменно вярна и неподвижна като кораб със спуснати платна, заседнал на пясъчен бряг.

Би предпочел да я пази само за себе си, но тя придобиваше все по-голяма популярност, фондацията на Аглая преговаряше с „Пти пале“ да бъде изложена в Париж. И въпреки че западните колек-

ционери рядко наддаваха на аукционите за древнотракийско изкуство, вече беше получил обаждания, които свидетелстваха за засилен интерес. Той нямаше намерение да я продава, нито да я дари някога на държавата, за нищо на света, по-скоро би си представил да се раздели с жена си, отколкото с нея. Ако зависеше от него, би я държал далеч от любопитните и му се зловидеше, когато Нецо Маков тръгнеше да ходатайства за достъпа до съкровището му на някой чуждоземен ценител. Колекцията беше му влязла под кожата, упражняваше над него силно влияние, беше станала част от неговата същност.

Твърденията, че е обсебил нещо, което принадлежи на нацията, винаги го ядосваха. Той, а не нацията, бе събирал находките с години, заплащайки суми, които музеите не можеха да си позволят, той, а не нацията ги спасяваше от лапите на каналджиите и ги запазваше в страната. Той, а не нацията бе стоял неведнъж в тъмното край разкопаната от иманярите почва, нетърпелив като баща, който чака да се роди детето му.

И всеки път, когато бе ставало чудото и от утробата на плякосаната могила бе се подавала сред буците пръст меката заобленост на дъвен съд или глава на статуя, всеки път, когато на светлината на фенерите бе проблясвал златен ръб на фиала, монета или накит, той бе изпитвал чувството, че земята го дарява с благоволенieto си. Него, а не нацията. Усещането беше неповторимо и той държеше да бъде незабавно уведомяван, за да може при възможност лично да присъства на разкопките. Ако ли беше възпрепятстван, не можеше да се успокои, докато не получише артефактите и не останеше насаме с тях. Триеше с ръкав недоизчистеното от четчиците на реставраторите, чоплеше с нокът заседналата пръст в някоя гънка и дъхаше върху прашните петънца, за да излъска повърхността. И когато предметът придобиеше музеен вид, той не виждаше формата му, материала, умениято на древния майстор или посланието на миналото, което носеше, а това, че съдбата бе избрала него да го притежава. Него, а не нацията.

В кабинета му беше тъмно, но той уверено се упъти към библиотеката, която служеше за камуфлаж, сполучлива имитация на гръбчета на книги създаваше впечатление, че те са истински. Имаше цели поредици от дебели томове и всеки непредубеден зрител би се заблудил, стига да не му скимнеше да тръгне да ги разлиства. Тихол натисна с рамо средната секция, тя потъна и разкри широко преддверие, в чието дъно зад портал от блиндирано стъкло се намираще павилионът с колекцията му. Набра кода, освободи алармата и прозрачната преграда се плъзна встрани.

Вътре се спря, кръстоса ръце, разкрачи се и обгърна със собственически поглед експозицията. Колекцията му съдържаше стотици експонати, той познаваше отлично по-значимите от тях и помнеше за колко ги е купил. Да пресмята до каква степен заплатеното на иманярите и посредниците е незначително в сравнение с реалната им стойност, бе допълнителен източник на удовлетворение. Той пристъпи към залите, които се разгръщаха пред него, погледна

бегло към делвите от печена глина, изработени на грънчарско колело, сивата тракийска керамика бе представена и от по-груби съдове, моделирани на ръка. В обособен за тях участък в центъра на помещението солидни чернофигурни амфори се открояваха сред кратери и балсамарии. Човек можеше да прекара часове, съзерцавайки украсите им, фигурите на хора, герои и причудливи митологични същества, които съществуваха в някакъв свой мир от цветове, линии и застинало движение.

Тихол си имаше любими екземпляри. В зависимост от настроението си отиваше да им се любува, гледаше и тълкуваше посвоему изобразените по тях сцени, бродеше край скулптурите и малките пластики, цъкаше с език пред бронзовите хидри, статуетките на древногръцки богове, мраморните статуи, глави и бюстове. Застояваше се пред една маска от масивно злато, която му напомняше за него самия с широката челюст и дебелията долна устна на гравюрата. А в случай на някакъв успех, идваше тук, за да изживее своята победа.

Сега се запъти към просторната ниша, където грееха сребърни и златни съдове от царските трапези на тракийските владетели, и застана пред редицата с ритоните. Подредени върху високите си поставки, те наподобяваха ловни рогове, а животните, с които повечето от тях завършваха, изглеждаха така, като че ли се надбягват, кентаври и стройни елени размахваха копита, козли и овни устремяваха муцуни напред и сфинксове политаха във въздуха.

Тихол бе респектиран от тяхното съвършенство и това ги отдалечи от него. Съзнаването, че всеки един би струвал на аукцион поне дузина милиона, го накара да се запита дали идеята му действително е добра. Но в следващия миг се почувства така, все едно, че някой го гъделичка. Поколеба се кой ритон да избере и после посегна към един, който имаше протоме на овен. Жестът му беше съвсем привичен, не за пръв път прекрочваше някаква граница.

Ръбът на устието бе гладък и извит навън. Под него бе разположена декоративна лента с фриз от преплетени лозови клон-

ки. Загледа се в украсата, гравираното изображение бе рамкирано от двете страни с изправени на задните си крака коне. Бяха представени много типично с приведени към шията глави, а гривите им напомняха на стилизирани слънчеви лъчи. Светлината блещукаше по изпъкналите линии. Самата сцена представляваше коленичил бик, нападнат от лъв. Консултантът му професор Нецо Маков би казал, че е изградена в духа на изкуството на ахеменидска Персия. В нея имаше изключителен усет за ритъм, а крайниците, бедрата, главите и разклоненията на рогата на бика бяха прецизно моделирани.

На Тихол не му дремеше, че тази знакова животинска битка бе олицетворявала в тракийската традиция присъщото на идеологията на орфизма тържество над смъртта на творението и на безсмъртието. Той не се интересуваше от подбора на символите и декоративните елементи по златната чаша. За него беше важно, че тя си е лично негова и може да прави с нея каквото си иска. Не разреши виното

с вода като елините, а постъпи като същински древен трак. Предпочете го чисто. Вдигна наздравица и започна да пие на дълги бавни глътки.

Отсреща залата на павилиона, където бяха статуите, не беше осветена, стори му се, че от мрака изплуват живи фигури и го поздравяват като победител. Ако беше понаблюдателен и по-малко суетен, щеше да забележи несъответствие между собствените си усещания и действителността. Скулптурите, попаднали в компанията му по чиста случайност, бяха напълно индиферентни към неговите амбиции. Един римски сановник гледаше строго от мраморния си бюст, очите на жена, загърнатата с диплите на воал, бяха безизразни, а античният философ бе застинал в скептична поза на смирение пред вечността. Но за него те не бяха произведения на изкуството, които нещо изразяват, нито скулптурни портрети на живели някога хора, нито дори незаконно придобити, плячкосани и ограбени от нацията археологически артефакти, а бяха свидетели, неми свидетели на неговия три-

умф. Сенките играеха по лицата им и му се струваше, че вижда в тях удивление и възхита, които не бяха нищо друго, освен отражения на неговата себичност. Той ги оживяваше със силата на собственото си самомнение, с жаждата си за власт и богатство, със суетата си, която не се насищаше от реалните му завоевания в неговата пошла съвременност и търсеше да се разпростре извън времето като някаква непреходна и нетленна слава.

Навикът му да подчинява хора и обстоятелства на волята си бе прераснал в желание да ѝ подчини и онези трудно уловими закономерности на света, които не му бяха подвластни. Той не съзнаваше, че се намира на прага на пространства, където нямаше как да проникне. Тези пространства бяха за него недостижими като етера и всички първични субстанции, като Бога, в когото не вярваше и когото само привидно зачиташе. Можеше да се удря в гърдите пред алчната си съпруга, порочните си дъщери, лицемерната си любовница и потъналите си в под-

лости подчинени, можеше да се надценява, можеше да престъпва човешките правила и закони, но не можеше да надскочи ръста си. Усетил почти физически недостига на нещо съществено, което му убягваше, той се опита да запълни нарастващата празнина с още вино. Буквално започна да се налива и когато дъното на ритона зейна и в него не остана нито капка, той захапа в яда си златния му ръб. После го захвърли на пода и zakрачи покрай експонатите от колекцията си, като че ли очакваше да почерпи от тях духовната същина, която не притежаваше.

Виното го удари в главата, беше замаян, започна да се олюлява, подпря се на висока каменна скулптура, опипа богатите дипли на дрехата ѝ. Беше статуя на тракийска богиня, която бе поддържала свода на гробница заедно с други кариатиди. Носът и дясната ѝ ръка бяха отчупени. Лицето ѝ, обградено с къдрици, които се спускаха до раменете, бе запазило овала си, но изражението се губеше поради повредите, нанесени от времето. На мястото на очите материята беше нацърбена и вместо поглед се

виждаше нещо неясно и неопределено. Той я погали плахо по брадичката, обгърна я с ръце и притисна горещата си буза до студения камък. Беше толкова пиян и самотен, че изпита желание да плаче.

Но Тихол Илиев бързо се съвзе, неслучайно носеше прякор Булдога, разтърси глава, остави богинята на нейното усамотение и се заклатушка към най-прекрасния експонат от колекцията си, златния венец на незнаен тракийски цар. Той беше изложен на самостоятелна поставка върху гладко черно кадифе, където изпъкваше по-добре. Тихол се втренчи във венеца. Стилизираните дъбови листа бяха изключително фини, с остри върхове и изглеждаха леко нагърчени, както се нагърчват листата през къснатата есен. Осветлението и начинът, по който бяха разположени върху тънкия обръч, им придаваше тоналности от бледожълто до тъмнокафяво, които се преливаха едни в други. Между тях стърчаха на дръжчиците си топчести жълди. Отраженията на светлината придаваха допълнителен бля-

сък на древния символ на властта и силата. Заслепен, Тихол Илиев Булдога пое златния венец с двете си ръце, вдигна го тържествено над главата си и короняса с него олисялото си теме.